

Isparta Kenti Konut Dışı Sivil Mimari Yapıları ve Özellikleri

ALİ TÜRK¹, HURİYE ÖÇAL²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü / ISPARTA

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü / ISPARTA

Alınış tarihi: 15.09.2006, Kabul:23.05.2007

Özet: Akdeniz Bölgesinde Göller Bölgesinin merkezi durumunda olan Isparta kenti, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerler açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Isparta Kenti, kiliseler, camiler, hanlar, dükkanlar, geleneksel konutlar ve çok sayıda sivil mimarlık yapılarından oluşan tarihi dokusuyla, özgün niteliklerini halen koruma çabası içindedir. Ancak, son yıllardaki gerek nüfus artışı, gerekse tarihi dokunun konum itibarıyla kent merkezine çok yakın olmasından dolayı geleneksel doku günden güne yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yeni kentsel gelişmelerin geleneksel dokuyu yok sayarak, düzensiz ve kimliksiz bir şekilde geliştiren olmasında tarihi doku için büyük bir sorundur. Isparta kentinin tarihsel dokusunun koruma sorunlarının çağdaş yöntemlerle araştırılması, özellikle tarihi tescilli sivil mimarlık yapılarının özelliklerinin belirlenmesi, sorunlarının tespit edilmesi, buna göre gerekli müdahalelerin yapılması ve günümüz koşullarına göre değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında, Isparta kent merkezinde yer alan konut dışı sivil mimarlık yapıları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve temsil ettikleri tarihsel dönemin özelliklerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olan bu yapıların sürdürülebilirliğini sağlamak için bilinçli koruma uygulamalarına hız kazandırmak amacıyla öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Isparta, Tarihi Doku, Koruma, Konut Dışı, Sivil Mimari

Civil Architectural Constructions and their Characteristics of Residential Exceptions in Isparta City

Abstract: Located at the heart of the Lake District of the Mediterranean Region, Isparta has a very significant potential in terms of historical, archaeological and cultural values. It makes an effort to conserve its original qualities with its historical fabric consisting of churches, mosques, khans, shops, traditional residents and civil architectural buildings. However, on account of the rise in the population and close location of the historical fabric to the city center, traditional fabric faces the danger of nonexistence. It is an important problem for historical fabric that the new urban developments occur irregularly and without any identity by neglecting the fabric. Researching the issues about the conservation of the historical fabric of Isparta city with contemporary methods, determining the qualities and the problems of the historical registered civil architectural buildings are very significant. In the extent of this study, conservation problems of civil architectural buildings are examined in detail and make some proposals for accelerating the conservation applications in order to provide the sustainability to these buildings which faces the danger of losing the qualities of their historical period.

Keywords: Isparta, Historical Fabric, Conservation, Except for Residence, Civil Architectural

Giriş

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı yüzyıllardır değişik kültürleri bir arada bulunduran, farklı uygarlıkların yaşamış olduğu, tarihi eserler yönünden zengin bir ülkedir. Değişik dönemlere ait birçok eser bulunmaktadır. Dünyada en fazla kültürel mirasa sahip olan Türkiye’de, kültürel mirasın korunması ve geçmiş değerlerin gelecek nesillere aktarılması amacıyla yapılan her türlü çalışma günümüzde önem kazanmaktadır.

Koruma kavramının dünya toplumunda önem kazanması çok eskilere uzanmaz (Alsaç, 1992). Türkiye’de 19.yy sonrasında batı kaynaklı gelişen bir koruma anlayışı bulunmaktadır. 2000’li yıllara gelindiğinde koruma anlayışının gittikçe arttığı ve bilinçlenmenin tam olmasa da geniş bir çevreye yayıldığı görülmektedir. Tarihi değerlerin, kültür miraslarının korunarak geleceğe aktarılması düşüncesi Türkiye’de giderek artmaktadır.

Geçmişte korumanın amacı yapıyı ayakta tutmak, yıkılan kısımlarının yeniden yaparak biçimsel bütünlüğü korumak, değişen isteklere göre yeni eklerle işlerliğini

sağlamak iken, bugün anıtlar ve tarihi çevre belirli bir dönemin kentsel ve mimari düzenini, yapım tekniklerini, sosyal yaşamını açıklayan bir belge olarak da değerlendirilmektedir (Ahunbay, 1999).

Isparta kent merkezinde bulunan konut dışı sivil mimari örneklerinin incelenmesi de bu anlamda yapılan bir çalışmadır. Isparta tarihini oluşturan bu yapılarda birer belge olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, Isparta kent merkezinde bulunan bu yapılar tek tek ele alınarak, yapılış tarihinden itibaren günümüze kadarki tarihsel gelişim süreçleri ve günümüzdeki durumları incelenmiş, koruma-kullanma-değerlendirme konusunda öneriler getirilmiştir.

Isparta Kenti’nin Tarihi Dokusu

Isparta kentinin, Paleolitik dönemden beri yerleşim yeri olduğu yapılan arkeolojik kazılar ve bu kazılardan elde edilen buluntularla belgelenmiştir. Kentin ilk çağlardan beri yerleşim alanı olarak seçilmesinde, kentin iyi ürün alınabilecek verimli topraklara, uygun iklim koşullarına

ve en önemlisi de suya sahip olması düşünülebilir. Kentin ilk yerleşim yeri ve tarihi tam olarak çıkartılmamıştır. Bunun sebebi de çeşitli dönemlerde meydana gelen sel ve deprem felaketleri sonucu yok olan tarihi eserlerdir (Seren, 1982).

Kentin önceleri Kuleönü istasyonuna yakın yerlerde kurulduğu, daha sonra sellerden ve hastalıklardan kutulamayan insanların, yavaş yavaş suların çıktığı dağların eteklerine doğru çekilerek yerleştikleri bilinmektedir (Böcüzade, 1983).

İç Anadolu, Ege ve Akdeniz'i birbirine bağlayan önemli bir coğrafi konuma sahip olan Isparta, önemli gelişmesini Cumhuriyet Türkiye'sinde görmüştür. 1960 yılına kadarki dönemde bayındırlık hizmetleri başlamış, gül tarımının yaygınlaşması ve halıcılığın gelişmesi Isparta kentini olumlu yönde etkilemiştir. 1936 yılında Isparta'nın demiryolu ulaşımına kavuşmasının da Isparta kentine etkisi büyüktür. 1960'lı yıllarda modern şehirleşme Isparta'da hızla etkisini göstermiş ve buna paralel olarak turizm hareketleri de önem kazanmaya başlamıştır. Isparta kentinin 2000'li yıllarda merkezi durumda olan Kutlubey ve Çelebiler mahallelerinde de, Osmanlı dönemine ait camileri, bedesteni, hamamları ile kentsel işlevlerin, örgütlerin ve kurumların olduğunu gösteren yapıları mevcuttur. Bunlar; Mimar Sinan Cami, Bedesten, Bey Hamamı, Dalboyunoğlu Hamamı, Hacı Abdi Cami, Kavaklı Cami olarak sıralanabilir. Bugün bu yapılar tescillenmiştir.

Kent merkezinde tescillenmiş diğer yapılar şunlardır: Ulu Cami, Aya Yorgi Kilisesi, Aya Payana Kilisesi, Garnizon Binası, Valilik Binası, DDY Gar Binası, Gazi ilkokulu, Cumhuriyet İlkokulu, Eski Ticaret Yüksek Okulu, Üzüm Pazarı Dükkanlarıdır .

Isparta Kenti Konut Dışı Sivil Mimari Yapıları Ve Özellikleri

Camiler

Ulu cami (Kutlubey Cami)

Bulunduğu yer : Isparta-Gazi Kemal Mahallesi

Kullanım amacı : Cami

Tescil tarihi ve nosu: 13.05.1977-a-555

Yaptıran kişi : Eğirdir Valisi Kutlubey

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Tarihi kaynaklara göre bu caminin Hicri 783 (M/1382) yıllarında Isparta'nın Osmanlıya satılmasından sonra yapıldığı sanılmaktadır. Bir vakfiyeye göre Hicri 833 (M/1429) tarihi yazılmaktadır. Fakat bu caminin minaresinin temelindeki kövke taşında, karışık ve acemice yazılmış Hicri 478 (M/1086) tarihi bulunmakta olduğuna göre, bu caminin yerinde daha önce başka bir caminin bulunduğu ve Kutlubey tarafından ikinci kez tamir ve inşa edildiği tahmin edilmektedir. 1899 yılında mihrap tarafındaki birkaç çürüyen direğin yenilenmesi için damı açıldığında tavanı taşıyan direklerin çoğunun çürümüş olduğunun görülmesi üzerine bütünüyle Isparta valisi olan İzmitli Hüseyin Hüsnü Bey tarafından yıktırılarak, padişah II.

Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yılı hatırasına Ayasofya'ya benzer kagir ve çok kubbeli bir cami yapılmasına karar verilerek inşaata başlanmıştır.

Yerli doğal olarak çıkarılan ve ottaşı denilen taştan sütunlar, kövke taşından beden duvarları ile iki yılda cami yapılmıştır. 1904 yılında tamamlanan yeni caminin duvarları kövkeden yapılmıştır. 1914 yılındaki büyük depremde caminin yıkılması üzerine 1922 yılında bugünkü cami yapılmıştır.

Özellikleri: Isparta'daki camilerin en eskisi ve tarihi değeri olan camidir. Bu cami diğer camilerden büyük olup, 896m² üzeri toprak damla örtülü, yeri gayet çukur ve iki şerefeli-tuğladan-bir minaresi olup yapıcısı Kutlubey, Sidreden kestirdiği sedir ağaçları ile bu camiyi yaptırdığı rivayet edilir (Türk ve Çelebi, 2002). Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı caminin kuzeybatı köşesinde bir minaresi vardır. Doğu ve batı cephesinde alt ve üstte beşer, güney cephesinde ise altta ve üstte dörder, kuzey cephesinde ise altta dört, üstte beşer kemerli pencere açıklığı vardır.

Harimde kadınlar mahfilinin bulunduğu bölüm haricinde çatı örtüsü, ortada merkezi bir kubbenin dört yanındaki birer elips, köşelerde ise birer küçük kubbeden oluşmaktadır. Kadınlar mahfili üstü ise ortada elips, iki yanda birer küçük kubbe ile örtülmüştür. Alttan sütunlara binen sivri kemerlerle taşınan örtülere geçiş pandatiflerle sağlanmıştır. Merkezi kubbede sekiz pencere açıklığı bulunmaktadır. İç cephelerde, özellikle örtü ve pandantif yüzeylerinde kalem işi süslemeler ile madalyonlar göze çarpar.

Mihrabı sivri kemerli bir kavrasaya sahiptir. Kuzey cephenin batı ucunda camiden bağımsız olarak yer alan minarenin kaidesi pabuç bölümüne kadar üç aşama gösterir. Subasman seviyesinde kare planlı olan kaide, köşelerde pahlarla sekizgene dönüştürülmüş, daha sonra üst üste üç bilezikle sekizgenin çapı daraltılmıştır. Bileziklerle pabuç arasında kalan bu bölümde taş aralarında yer yer üç sıra tuğla hatıllar vardır. Bileziklerin alt seviyesinde akantus yaprakları bulunan devşirme friz parçası vardır. Sekizgen kaideden köşeleri pahlı bir pabuçla onaltıgen gövdeye geçiş sağlanmıştır.

Gövdede biri pabuçtan sonra, diğeri şerefeye yakın bölümde birer silmeli taş bilezik yer alır. Şerefeye altı mukarnaslı olup, korkuluklarla geometrik taş süslemeler vardır. Petek üstünde yükselen külah kurşun kaplamadır (Şekil 1-2).

Şekil 1. Ulu Cami (1934)

Şekil 2. Ulu Cami (2007)

Şekil 3. Mimar Sinan Cami (1925)

Mimar Sinan Cami (Firdevs Paşa Cami)

Bulunduğu yer : Isparta-Merkez

Kullanım amacı : Cami

Yaptıran kişi : Isparta Valisi Firdevs Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Cami, Kanuni Sultan Süleyman döneminde H. 977 (M/1569) tarihinde yapılmıştır. Mimar Sinan'ın yaptırdığı yapıların adlarını ve yerlerini gösteren Tezkeratül-Ebniya adlı listede bu cami 78. eser olarak gösterilmektedir. İnşa kitabesi bulunmamakla beraber H. 973 (M/1565) tarihli bir vakfiyesi vardır. Hacı Abdi camiyi yaptırmaya başlamıştır. Ayrıca camiye vakıf olarak gelir sağlayacak bir bedesten yaptırıp, onun üzerini de kurşunla kaplatmıştır. Bir süre sonra caminin kurşunları bozulduğundan onarım için plak halinde kurşun bulunamadığından, bedestenin kurşunları sökülerek, camiye aktarılmış, bedestenin üzerine kiremit döşenmiştir.

Özellikleri: Üzüm Pazarı civarında, Isparta'nın en eski camileri arasında yer alan cami, kare planlı ve tek kubbelidir. Kuzeyde beş kubbeli bir son cemaat yeri ile kuzeybatı köşesinde bir minareye sahiptir. Düzgün kesme taşla inşa edilen yapının batı ve doğu cephelerinde altta ve üstte ikişer, güney cephesinde ise altta iki, üstte üç pencere açıklığı bulunmaktadır. Alt pencereler düz atkılı, taş söveli dikdörtgen karakterde olup, sivri kemerli alınlığa sahiptir. Üst pencereler yine sivri kemerli açıklıklar şeklindedir.

Caminin kuzey cephesinde ortadaki çapraz tonozla, iki yanlara pandantiflerle geçilen sekizgen kasağa sahip kubbeyle örtülü beş gözlü son cemaat yeri bulunmaktadır.

Örtü sistemi, cephelerde altı sütuna oturan sivri kemerlerle desteklenmiştir. Kemer gözleri bugün camekanlarla örtülüdür. Son cemaat yerine açılan caminin kuzey cephesinde harime giriş kapısı ve pencereler yer alır. Harim, pandantiflerle geçilen kubbe ile örtülü olup, cephelerde 15, kubbe eteğinde 8 pencere ile aydınlanmaktadır (Şekil 3, 4).

Şekil 4. Mimar Sinan Cami (2007)

Kavaklı Cami (Peygamber Cami, Abdi Paşa Cami, Çinili Cami)

Bulunduğu yer : Isparta-Çelebiler Mahallesi

Kullanım amacı : Cami

Tescil tarihi ve nosu: 13.05.1977-a558

Yaptıran kişi : Abdi Paşa'nın desteği üzerine halkın verdiği vergiler ile yapılmıştır.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Kaymakkapı Meydanı yakınındaki bu caminin H. 1196-97 (M/1782, 1783) tarihlerinde yapıldığı, mihrap üzerindeki mermer taşıdaki 1196, kapıdaki kitabede yazılı 1197 tarihlerinden anlaşılmaktadır. Caminin inşa edildiği sahada bulunan harap durumdaki "kadı mescidi" yıktırılarak yerine bu cami yaptırılmıştır. Caminin H. 1295 (M/1879) tarihinde onarımı yapılmış, sıva ve boyaları yenilenmiştir. 1914 ve 1950 yıllarında da onarım görmüştür.

Özellikleri: Kare planlı, ahşap tavanlı ve üstten kırma çatıyla örtülü caminin, kuzeyinde son cemaat yeri, kuzeybatı köşesinde bir minaresi vardır. Caminin doğu cephesinde altta üç, üstte beş, güney cephesinde altta ve üstte dörder pencere açıklığı ile doğu ve batı cephelerinde birer tali giriş açıklığı yer almaktadır. Açıklıkların tamamı taş söveli ve sivri kemerlidir. Batı cephesinin kuzey ucunda yer alan iki şerefeli minaresi kare kaide üzerinde

yükselir. Köşeleri pahlı pabuçla geçilen gövdenin şerefe altları mukarnaslıdır. Son cemaat yeri yedi sütunla desteklenen düz ahşap tavanlıdır. Üstten kırma çatıyla örtülüdür. Harimin son cemaat yerine bakan cephesinde üstte beş, altta dört adet sivri kemerli pencere vardır. Eksende bir giriş kapısı yer alır. Cephe yüzeyinde, mihrabiyeler ile bunların çevresinde yoğunlaşan XVIII. yy. Kütahya çinileri bu cephede önemli süslemeyi oluşturur. Duvar üzerinde bitkisel ve geometrik süslü devşirme malzemeler de vardır. Harim içi, ahşap direklerle üç bölüme ayrılmıştır (Şekil 5, 6).

Şekil 5. Kavaklı Camii (1889)

Şekil 6. Kavaklı Camii (2007)

İplikçi Camii (Halil Hamit Paşa Camii, Abdi Ağa Camii, Orta Camii)

Bulunduğu yer : Isparta-Çelebiler Mahallesi

Kullanım amacı : Camii

Yaptıran kişi : Ispartalı Abdi Ağa

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Caminin bulunduğu yerde iplik pazarı kurulduğu için İplikçi Camii olarak adlandırılmıştır. 1562 tarihinde inşa edilmeye başlanmış, 1569 yılında bitirilmiştir. İlk binanın üstü tahta ile örtülmüş; fakat kurşun kaplanmamıştır.

Yıpranan çatı örtüsü 1725 yılında eski haliyle onarılmıştır. 1782 yılında sadrazam olan Halil Hamit Paşa tarafından caminin doğu ve batı tarafına birer kanat ekletilmiş, doğu yanına kövdeden bir minare ve kitaplık yaptırılarak genişletilmiştir. Daha sonra kubbeli cami tamamı yıkılarak yerine bugünkü cami yapılmıştır.

Özellikleri: Düzgün kesilmiş kövke taşından yapılmış olan cami kırma çatılı ve kiremit kaplıdır. İki katlı olan ve alt kat kütüphane, üst kat cami olarak düzenlenen yapının bütün cephelerini, alt ve üst katın sınıırını belirler şekilde bir profil dolaşmaktadır. Giriş, minare ile birlikte simetri teşkil eden çıkma olarak caminin kuzey-doğu köşesine eklenmiştir.

Basık kemerli girişten merdivenlerle kütüphanenin üstünde yer alan harim kısmına girilir. Hafif enine dikdörtgen planlı harim kısmı, iki sıra altı sütun tarafından üç sahına ayrılmıştır. Ortadaki sahin diğerlerinden geniştir. Orta sahin tekne tavanlı, diğer sahinler düz örtüdür. Harimin kuzey bölümünde kadınlar mahfili yer almaktadır. Buraya çıkış harime girişin güneyindeki merdivenlerle sağlanmaktadır. Minare caminin kuzeybatı köşesine yapılmıştır (Şekil 7, 8).

Şekil 7. İplikçi Camii (1889)

Şekil 8. İplikçi Camii (2007)

Tabakhane Camii

Bulunduğu yer : Isparta-İskender Mahallesi (Çayboyu)

Kullanım amacı : Camii

Tescil tarihi ve nosu : 13.05.1977-a-549

Özellikleri: Kagir olarak kare planlı inşa edilen cami tek minarelidir. Yapı içeriden ortada dört adet beton gövdeli ahşap kaplamalı ve yüzeyi sıvalı direk üzerine oturan büyük merkezi kubbe ve onun dört yanında yer alan oval kubbe ile örtülüdür. Köşelerde birer adet küçük kubbe yer alır. Kubbe iç yüzeyleri bağdadi tekniğinde kaplanmış olup, sıva üzeri bitkisel bezeme ile süslenmiştir. Kubbelerin üzeri dışarıdan marsilya kiremitli kırma çatı ile örtülüdür.

Kuzeydoğu köşesinde yer alan ve yerden çatı seviyesine kadar yaklaşık 6 metre yüksekliğindeki kare taban üzerine oturan minare kesme taştan yapılmış olup çokgen gövdeli ve tek şerefelidir. Caminin altında iki dükkan bulunmaktadır. Yapılan tamiratlarla orijinallliğini yitirmiştir.

Hızırbey Cami (Cami-i Kebir)

Bulunduğu yer : Isparta-Keçeci Mahallesi

Kullanım amacı : Cami

Yaptıran kişi : Dünder Bey'in oğlu Hızırbey

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Küçük bir cami olup, dört duvarı taştan, içi ahşap, çatısı toprak dam, minaresi kövke taşından yapılmıştır. H.1298 (M/1881) tarihinde, üzerindeki dam yıkılarak, duvarları biraz daha yükseltilmiş ve çatısı kiremitle örtülmüştür. H. 1304 (M/1887) depreminde minaresi harap olmuş, H.1327 (M/1911) de tekrar onarılarak, daha geniş bir hale getirilmiştir. 1969 yılında yeniden tamir edilen cami bugünkü halini almıştır.

Kiliseler

Aya Yorgi Kilisesi (Aya Ishotya Kilisesi)

Bulunduğu yer : Isparta-Doğancı Mahallesi

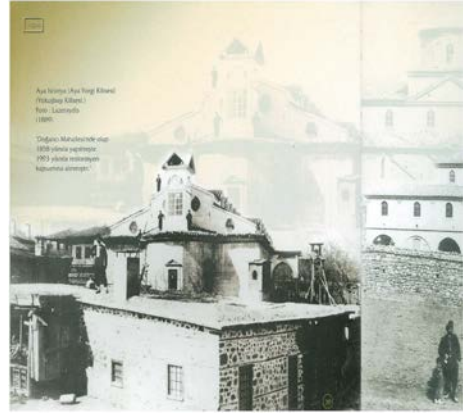
Kullanım amacı : Metruk Kilisesi

Tescil tarihi ve nosu : 22.12.1975-8821

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Meryem Ana Kilisesi adıyla hizmete açılan kilisenin yapım tarihi 1857-1860 yılıdır. Bununla ilgili giriş kapısı üzerinde bulunan kitabe bugün Isparta müzesinde bulunmaktadır. Yazıt Rum alfabesi ile Türkçe yazılmıştır (İl Yılı, 2003).

Özellikleri: Doğu-batı yönünde uzanan yapı dikdörtgen planlı, üç nefli, apsisli ve nartekslidir. Dış duvarlar yerel taş kövke ile yapılmıştır. Batı, kuzey ve güneyden birer girişi vardır. Kuzey girişi üzerinde dışarı taşkın ve iki sütun üzerine oturan yağmurluk vardır. Yapının çatısı kövkeden çapraz tonozla örtülmüştür. Neflerin yükseltisi çatıda izlenir. Narteks iki kısımdır. Narteks önündeki çan kulesinin çanı bugün Isparta müzesinde yer alır. Çanın yapım tarihi 1903'tür. Çatıdaki pencereler üçgen alınlıklı dikdörtgen ve yuvarlaktır. Apsis doğu yönünde olup, tabandan 60 cm yükseklikindedir. Apsis tabanı çay taşlarıyla döşenmiştir. Apsis dışta beş kenarlıdır. Sütunlar ve yan duvarlar alçı ile sıvanmış, resimlerle süslenmiştir. Yapının ana aksı doğu-batıdır. Köşeler büyük ve düzgün kalker taşından diğer tarafları ise küçük kesilmiş aynı cins taştandır. Kapılarda, pencere kemerlerinde, kenarlarında ve sütunlarda değişik taş ve renkli mermer kullanılmıştır. Batıdaki anıtsal kemerli girişler üç yönlüdür. Aynı zamanda bu girişin sağ ve soldan iki merdivenle asma kata ve çan kulesine çıkmaktadır. Kilisenin süslemesi barok stildedir. Bugün bu süslemeler çok tahrip olmuş durumdadır (Türk ve Çelebi, 2002).

Kilise 1993 yılında restorasyon kapsamına alınmıştır. Turizm Bakanlığından sağlanan ödenekle 1998 yılında çevre düzenlemesi yapılmıştır (Şekil 9, 10).

Şekil 9. Aya Yorgi Kilisesi (1889)

Şekil 10. Aya Yorgi Kilisesi (2007)

Aya Payana Kilisesi (Aya Baniya Kilisesi)

Bulunduğu yer : Isparta-Turan Mahallesi (2213 sok.)

Kullanım amacı : Metruk Kilisesi

Tescil tarihi ve no : 13.05.1977-a-548

Yapıldığı tarih : Kilisenin 1750 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir.

Özellikleri: 15x26 m. ölçülerindeki yapının kuzey, batı ve doğudan birer giriş kapısı vardır. Tavan ahşaptan yapılmış olup, dışı harçla sıvanmış çapraz tonozla örtülmüştür ve on sütun üzerine oturur. Sütunların içi ahşap, dışı sıvalıdır. Sütunlar kadesiz ve korint başlıklıdır. Pencere pervazları dıştan kesme taşlarla kemerli yapılmıştır. Kilise, dikdörtgen planlı, üç nefli, bağdadi tonoz örtülmüştür. Ön cephe sıvalı, diğer cepheler sıvasız taş duvardır. Duvarlar kaba yontu taş tekniği ile yapılmıştır. İç mekanda, apsis bölümünde zemin kotu taş merdivenlerle yükseltilmiştir. Kolonlar, kaba yontu silindirik formlu taşlar ile yapılmış, sonra da kalın sıva ile üzeri kapatılmıştır. Kemer üzengi başlarından itibaren, taşın üzerine ahşap bağdadi çatki kullanılarak yapı tamamlanmıştır. Korint tarzındaki çiçeklerle süslenmiş kolon başlıkları ve bu başlıklar üstünde kolonlar arasında bağlantı kuran metal gergiler bulunmaktadır. Batı cephesinde, kuzey cephesinde ve güney cephesinde olmak üzere üç adet metal kapısı vardır. Her üç kapı da birbirine benzer şekilde üçgen alınlıklı, iki yanda sütunları olan küçük taç kapılar görünümündedir. Kuzey cephesindeki kitabede Türkçe olarak "Aya Baniya Kilisesi" yazmaktadır.

Kapıların dış cepheye bakan kısımlarında kemerle kitabe arasında haç motifleri yer almaktadır. İç mekanda ise bu kapılar tam yuvarlak kemerle geçilmiştir. Kilisenin pencereleri dış cepheden hafif sivri kemer görünümündeyken iç cepheden tam yuvarlak kemer görünümündedir. Zemin taş taklidi betondur. Üst örtüsü ahşap iskeletli, alaturka kiremit kaplı kırma çatıdır.

1993 yılında restorasyon kapsamına alınmış; fakat fazla bir çalışma yapılamamıştır. 1999 yılında kilisenin çatısı tamamıyla yenilenmiştir (Şekil 11, 12).

Şekil 11. Aya Baniya Kilisesi (1971)

Şekil 12. Aya Baniya Kilisesi (2007)

Diğer Sivil Mimari Yapılar

Valilik Binası

Bulunduğu yer : Isparta-Merkez

Kullanım amacı : Resmi bina (Valilik)

Tescil tarihi ve nosu : 25.09.1990/901

Yapıldığı devir : Cumhuriyet devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: İki katlı ahşap olan ilk bina kullanılmaz duruma geldiğinde, 1873 yılında Mutasarrıf Tahsin Paşanın gayretiyle yıktırılarak 1880 yılında yeniden yapılmıştır. Bugünkü bina ise 1937 yılında ihale edilerek yapılmıştır.

Özellikleri: Bodrum katı ile beraber dört katlı olan binanın dış duvarlarında düzgün kesilmiş kövke taşları kullanılmıştır. Yeni klasik üsluptaki mimari tarzda yapılmıştır. Her iki yandan dışa taşkın ana cephe ortasında, sekiz basamakla çıkılan girişten, odaların açıldığı doğu-batı doğrultusunda uzanan büyük bir

koridora girilir. Üst katlara çıkış, giriş karşısındaki ve koridor sonlarında yer alan ahşap kaplı, süslemesiz demir korkuluklu merdivenlerle sağlanmaktadır. Odalarda ve koridorda herhangi bir süsleme yoktur. Bina pencereleri eşit büyüklükte olup, söveleri bina duvarından hafif dışarı taşkın şekilde yapılarak belirgin hale getirilmiştir. Güney cephe ortasında kilit taşı vurgulanmış demir kapılı küçük bir giriş bulunmaktadır. Üstü kiremitli, kırma çatı ile örtülüdür (Şekil 13, 14).

Şekil 13. Valilik Binası (1959)

Şekil 14. Valilik Binası (2007)

Bedesten

Bulunduğu yer : Isparta-Kutlubey Mahallesi Bedesten Sok. No:7

Kullanım amacı : Kapalı çarşı

Tescil tarihi ve no'su: 13.05.1977-A-557

Yaptıran kişi : Isparta valisi Firdevs Bey tarafından yaptırılmıştır.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Mimar Sinan Camisine gelir sağlamak için 1561 yılında yaptırılmıştır. Kurşun kaplı beşik tonoz üst örtü 1967 yılında gördüğü onarımla değişerek ahşap çatı ile kaplanmış ve içindeki dükkanlarla birlikte hizmete girmiştir. 1990lı yıllarda yapılan onarımla çatı tekrar kurşun kaplanmış.

Özellikleri: Mimar Sinan üslubunu taşıyan bu yapı düzgün kesme taşlardan inşa edilmiştir.

Kuzey-güney doğrultusunda uzanır ve her iki yönde birer girişi vardır (Kültür Envanteri, 1998) (Şekil 15, 16).

Şekil 15. Bedesten (1970)

Şekil 16. Bedesten (2007)

Garnizon Binası

Bulunduğu yer : Isparta-Kepeci Mahallesi

Kullanım amacı : Resmi bina

Tescil tarihi ve nosu : 17.09.2004-71

Yaptıran kişi : İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Bugün hala kullanılan bina 1904 yılında tamamlanmıştır. Orijinali iki katlı olan binanın teras katı 80'li yıllarda yapılmıştır.

Özellikleri: Yeni klasik mimari tarzda yapılmıştır. Dış duvarlarda düzgün kesilmiş kövke taşları kullanılmıştır. Ana cephede tam ortada binanın iki katı boyunca yükselen dışa taşkın bir düzenleme yapılmıştır. İkinci kat seviyesinde bulunan ve korkuluğu bombeli olan balkon iki sütunla desteklenmiştir. Giriş, bu sütunların bulunduğu bölümdedir. Birinci ve ikinci kat pencereleri eşit büyüklükte olup, söveleri bina duvarından hafif dışa taşkın şekilde yapılarak belirgin hale getirilmişlerdir. Yuvarlak kemerli olan pencerelerin kilit taşları ayrıca vurgulanmıştır. Sonradan yapılan üçüncü kat doğu ve batı cephelerden içeri çekilmiş ve böylece bu bölümlerde iki büyük teras oluşturulmuştur (Kültür Envanteri, 1998).

Kuzey ve güney cepheler, birinci ve ikinci kat duvarlarının devamı olarak yapılmış, malzeme ve mimarisini birinci ve ikinci kat özelliklerine uydurulmuştur. İkinci kata çıkışı sağlayan üzeri ahşap kaplı, süslemeli demir korkuluklu merdivenler salonun güneyinde bulunmaktadır. Çift başlayıp dönüş yaparak birleşen ve tek olarak ikinci kata çıkan merdiven birinci kattaki gibi büyük bir salona açılmaktadır. Salon hizmet odalarıyla çevrilmiştir.

DDY Isparta Gar Binası

Bulunduğu yer : Isparta-Karaağaç Mahallesi

Kullanım amacı : Sivil

Tescil tarihi ve no'su: 26.07.2002-5530

Yapıldığı devir : Cumhuriyet devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: İzmir-Aydın demiryolu hattı kapsamında Eğirdir'de son bulan hat üzerinden, 1936 yılında 14 km'lik bir tek hatla Isparta il merkezi demiryolu ağına bağlanmıştır. Hizmet binası, wc ve lojman yapıları çeşitli dönemlerde bakım görmüştür.

Özellikleri: Gar ana hizmet binası, buna bitişik ambar ve açık ambar, su depoları, kömür deposu, bakım atölyesi, wc ile lojman yapılarından oluşmaktadır.

Yapılar genelde malzeme ve mimari anlayış olarak birbirinin aynıdır ve kırma çatılı, kesme taş malzemedendir.

Cumhuriyet dönemini gösteren simgesel yapılardandır. Ana hizmet binası dikdörtgen planlıdır.

Gazi İlkokulu

Bulunduğu yer : Isparta-Çelebiler Mahallesi İrfan Sokak No:6

Kullanım amacı : Okul

Tescil tarihi ve no'su:13.05.1977-a-548

Yaptıran kişi : Belli değil

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: 19.yy ilk çeyreğinde yapılmıştır.

Özellikleri: İlköğretim okulu olarak kullanılan ve iki katlı olan yapının alt katı kesme taş, ikinci katı bağdadi tekniğinde inşa edilmiştir. Esas cephesinin ortasına isabet eden yerde çatı üçgen alınlık şeklindedir.

Alt kattaki yuvarlak kemerli profilli, taş söveli ve lentolu pencerelere karşılık, üst kattakiler dikdörtgene yakın ve basit tarzla yapılmışlardır. Saçak altları çitlerle belirlenmiş olan binanın üstü, alaturka kiremitli, kırma çatı ile örtülmüştür.

Bina kare planlıdır. Alt kat düzgün kövke taşlardan harç kullanılarak yapılmıştır.

Giriş kapısının yanlarında ince uzun birer küçük pencere bulunur. Bunlarla beraber giriş cephesinde alt katta toplam 6 adet pencere kapının her iki yanında yer alır. Aynı cephede ikinci katta ortadakiler dikdörtgen formlu, yanlardakiler kare formlu olan dört pencere bulunur. Çatıdaki üçgen alınlık üzerinde herhangi bir madalyon, tarih veya yazı bulunmamaktadır. Batı cephede birinci katta yuvarlak kemerli 7 pencere, ikinci katta ise kare biçimli 4 pencere yer alır. Diğer cepheler yola bakan ön cephesi kadar süslü değildir.

Kuzeyinde bir katta 6 pencere bulunmaktadır. Giriş kapısının olduğu cephede giriş kapısının her iki yanında yerden 25cm yükseklikte baklava dilimli küçük pencereler bodrum kata aittir. Giriş kapısına dört basamaklı yarım daire bir merdivenle çıkılır.

Cumhuriyet İlkokulu

Bulunduğu yer : Isparta-Çelebiler Mahallesi İrfan Sokak

Kullanım amacı : Okul

Yapıldığı devir : Cumhuriyet devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: 19.yy sonlarında yapılmıştır.

Özellikleri: İlköğretim okulu olarak kullanılan yapının alt katı kesme taş, üst katı bağdadi tekniğinde yapılmıştır. Üstü marsilya kiremitli kırma çatı ile örtülüdür. Köşelerde simetrik çıkmalara bulunan binada, alt katta yuvarlak kemerli pencereler bulunmaktadır.

Binanın alt katı kövke taş ile harç kullanılarak yapılmıştır. Doğu ve batı yönlerdeki çıkmalarda altta ve üstte üçer pencere yer alır. Orta kısımda ise altta ve üstte beşer pencere bulunur. Ortadaki kapı ise simetrik olan ikişer pencerenin arasında yer alır.

Binanın girişleri dört basamaklı merdivenle yapılmaktadır. Girişinde birbirine paralel ahşap ikişer merdiven ikinci kata çıkmaktadır. Her katta simetrik olarak üçer oda bulunmaktadır. Bir katta toplam altı oda vardır. Kapısı çift kanatlıdır.

Binanın güney cephesi, kuzey cephesinin aynısıdır. Giriş kapısının etrafında yer alan taş örgü yüksek tutulduğundan, taş kapısı biçiminde bir görünüm arz etmektedir. Bina sağlam durumda olup, halen okul olarak kullanılmaktadır.

Eski Ticaret Yüksek Okulu (İdadi Mektebi)

Bulunduğu yer : Isparta-Kepeci Mahallesi

Kullanım amacı : Milli Eğitim Müdürlüğü hizmet binası

Tescil tarihi ve no'su: 13.05.1977-a-554

Yaptıran kişi : Mutasarıf Hüsnü Bey zamanında yapılmıştır.

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Mutasarıf Hüsnü Bey (1894-1904) yılları arasında Isparta'da memurluk yapmıştır. İdadi okulu onun zamanında 1900 yılında yapılmıştır. 1914 depreminden sonra binanın yıkılan üst katı tekrar yapılarak bugünkü halini almıştır. Mutasarıf Hakkı Behiç Bey zamanında idadi okulunun üst katı onarılmaya mümkün iken yıktırarak iki katlı bina haline getirmiştir (Böcüzade, 1983). 1990 yılında onarılmış ve milli eğitim müdürlüğü binası olmuştur.

Özellikleri: Kesme taştan inşa edilen iki katlı binanın çatısında ön cephede yuvarlak alınlıklı, arka cephede sivri alınlıklı birer cihannüma bulunmaktadır. Cephe aksındaki giriş, her iki yandan kırma merdivenle çıkılan ve ikinci katta bulunan öne dört sütunlu galerideki kapıdandır.

Kapı üstündeki çıkmanın üzerinde ahşap sütunlara dayanan cihannümanın önündeki balkon yer alır. Her iki kat pencereleri yuvarlak kemerlidir. Merdiven altındaki kapının iki yanında yuvarlak pencere bulunmaktadır.

Binanın saçakları ahşap kaplamalı olup, üstü alaturka kiremitli kırma çatı ile örtülüdür.

Üzüm Pazarı Dükkanları

Bulunduğu yer : Isparta-Merkez

Kullanım amacı : Dükkan

Tescil tarihi ve no'su: 28.7.1991-1495

Yaptıran kişi : Firdevs Bey tarafından yaptırılmıştır.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Mimar Sinan camisine gelir elde etmek üzere 1561 yılında yaptırılan dükkanlar, 28.07.1992.gün ve 1495 sayılı karar gereği üzüm pazarı gerek sivil mimari örneği, gerekse geleneksel ticari merkez olması dolayısıyla kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş, ayrıca çarşı içindeki 16 adet dükkan da tescillenmiştir.

1967 yılında onarım görmüşlerdir.

Özellikleri: Burada yer alan dükkanlar yerel taş kövkedden yapılmış, iki katlı ve bir bodrumdan ibarettir.

Bu yapılar 16 adet olup diğerleri modern yapılardır.

Yeni Hamam (Dalboyunoğlu Hamamı, Erkek Hamamı)

Bulunduğu yer : Isparta-Merkez

Kullanım amacı : Hamam

Tescil tarihi ve no'su: 25.09.1990/901

Yaptıran kişi : Bu hamamı Sav köylü Dalboyunoğlu Hacı Ahmet Ağa yaptırmıştır.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Hamamın yapımına 1689 yılında başlanmış olup, 1693 yılında bitirilmiştir (İl Yılı, 2003).

Özellikleri: Isparta'daki hamamların en büyüğü ve en önemlisidir.

Bu hamam çifte hamamdır ki, bunun külhan ve kazanları bir olduğu halde, biri daima erkeklere, diğeri daima kadınlara mahsus olmak üzere iki bölümdür. İkisinin de kapıları ayrıdır. Her ikisinde de ikişer musluklu sekizer kurna, ikişer soğukluk, birer şadırvan, birer göbektaşısı vardır. Göbek taşları üzerinde çok pencereli birer kubbe vardır. Muslukların birinden sıcak, birinden soğuk su akar.

Hamam kuzey-batı duvarında üç adet yeni dükkan yer alır. Dükkanların doğusunda bedesten, kuzey-doğusunda katlı otopark ve ulu cami, güneyinde Kaymakkapı meydanından inen cadde ve karşısında İplikçi Cami yer alır.

Erkek bölümünün girişinde tabanı taş döşeli, ortası havuzlu geniş mekanın her iki yanında soyunma ve dinlenme kısımları ile karşısında ılıkılık kısmı yer alır.

Ilıklığın karşısında göbek taşının bulunduğu sıcaklık ve göbek taşının dört tarafında halvet yer alır. Bu kısımların tavanı kubbelidir.

Bayanlara ait olan kısım da aynı planın simetriği olup, giriş kısmında havuz yoktur.

Bey Hamamı

Bulunduğu yer : Isparta-Gazi Kemal Mahallesi

Kullanım amacı : Hamam

Tescil tarihi ve no'su: 13.05.1977-a-559

Yaptıran kişi : Yaptıranın kişi bilinmemektedir.

Yapıldığı devir : Osmanlı devri

Yapıldığı tarih ve geçirdiği onarımlar: Hamamın yapılış tarihi bilinmemektedir. Zamanla zeminin dolması sonucu hamamın tabanı iki metre çukurda kalmıştır. Soyunma yeri 1969 yılında yıkılarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve Yüksek Kurulun uygun gördüğü projeye göre yeniden yapılmış ve Kültür Bakanlığı'nın 126.1973 gün ve 6001 sayılı yazısı ile işletme izni verilmiştir.

Hamam tespit edilemeyen tarihlerde çeşitli onarımlar görmüş ise de son ve esaslı onarım yüksek kurulun kararına uygun olarak 1969-1972 yılları arasında yapılmıştır. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 17.05.2000 tarih ve 4606 sayılı kararıyla giriş kısmının üstüne (soyunma bölümü) ahşap çatki üzerine kiremit örtü yapılmıştır.

Özellikleri: Hamamda biri sıcak biri soğuk su akıtan ikişer musluklu sekiz kurna, iki soğukluk ve camekan ve bir şadırvan bulunmaktadır. Kubbe erkek hamamı kubbesinden daha alçak ve basık olup, genişliği de erkek hamamı kadar büyük değildir. Hamam dıştan dışa 16,50x46,10 metrelik dikdörtgen planlıdır. İllıklık 6,90x7,40 metrelik bir büyük kubbeli sofa ile güneyde kubbeli iki oda ve tonozlu bir halvet vardır. Buradaki kubbenin altı kışık soyunma yeri olarak da kullanılır. Sıcak kısmın köşelerinde dört hücre, yanlarında sivri kemerli dört eyvan, eyvanlara oturan ve göbek taşı örtün bir kubbe vardır (Böcüzade, 1983).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma ile Isparta kent merkezinde bulunan konut dışı tarihsel dini ve sivil mimari örnekleri incelenerek yapıların adı, buldukları yeri, kullanım amaçları, tescil karar tarihleri ve numaraları, yapıldıkları tarih, geçirdikleri onarımlar, tarihsel gelişim süreçleri, günümüzdeki durumları, koruma, yenileme ve değerlendirme önerileri ele alınmıştır.

Geçmişten günümüze gelişme gösteren kent merkezinde bu yapıların önemli bir yeri vardır. Bu yapıların çoğu halen aktif olarak kullanılmakta ve kent merkezinde fonksiyonel olarak önemli boşlukları doldurmaktadırlar. Çoğu, kamu mülkiyetinde olan bu yapıların, diğer özel mülkiyete ait olan yapılara göre bakım ve onarımları daha olanaklıdır. Bununla birlikte söz konusu bu yapılara yeterli ilginin gösterildiği söylenemez.

Önceleri sit alanı bütünlüğü içinde korunan ve birbirleriyle koruma anlamında yakın ilişkileri olan bu yapılar, günümüzde tek yapı ölçeğinde korunmaya çalışılmakta, fakat fiziksel müdahale sınırlamalarının ötesinde koruma adına herhangi bir uygulama yapılmamaktadır. Her biri ayrı birer turizm potansiyeli olan bu tarihsel değerlerin çevreleriyle birlikte ele alınarak yeniden değerlendirilmeleri, gerek kent

merkezinin tarihsel dokusunun korunması ve gelişimi, gerekse kentin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Söz konusu bu değerlerin sürdürülebilir olarak korunmalarının sağlanması, toplum yararına yeniden değerlendirilmeleri yönünde etkin adımların atılması ve çağın koşullarına uygun koruma politikalarının üretilmesi gerekmektedir.

Tarihsel ve kültürel değerlerin çevresiyle birlikte korunması ve yakın çevrelerinin yapılaşmaya açılmasının önlenmesi zorunludur. Özellikle tarihsel dokuyu tahrip edecek fiziksel, işlevsel ve sosyo-ekonomik yönden birbirinden çok farklılıklar gösterecek yapılaşmalara gidilmesi önlenmelidir. Bunun yanında yoğunluk artırıcı kullanımlara ve yapılaşmalara da gidilmesi önlenmelidir.

Kent bünyesinde bulunan tarihsel ve kültürel değerler, hem dengeli bir turizm gelişiminin sağlanması açısından önem taşımakta, hem de bölgenin kendine özgü değerleri ile ele alınması ve çevresel kaynakların kaybının önlenmesi için ümit vermektedir.

Isparta kentinde burada değinilen yapılarla birlikte çok sayıda potansiyel tarihsel yapı bulunmaktadır. Ancak bugün bunların birçoğu bakımsız ve sahihsiz durumdadır. Bu yapıların gerekli her türlü bakım, onarım ve restorasyon işlemleri yapıldıktan sonra profesyonel işletmeciler tarafından işletilmeleri sağlanmalı ve işletme faaliyetleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Belediyeler ve Kültür ve Turizm Bakanlığı yerel örgütleri tarafından çok sıkı olarak denetlenmelidir. Bu yönde gerekli çalışmaların bir an önce, hızlı ve etkin bir şekilde yapılması ülke, bölge ve Isparta kentinin gelişimi açısından yararlı bir girişim olacaktır.

Çalışma kapsamında ele alınan Isparta Kenti konut dışı sivil mimarlık yapılarının bugünkü fiziksel durumlarını, hangi amaçla kullanıldıklarını, amacına uygun kullanılıp kullanılmadıklarını, işlevsel durumlarını, yeni fonksiyon ve müdahale önerilerini değerlendiren bir tablo makale sonunda ek olarak verilmiştir (Tablo 1).

Kaynaklar

- Ahunbay, Z. 1999. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. Yem Yayınları, İstanbul, s.173.
- Alsaç, Ü. 1992. Türkiye'de Restorasyon. İletişim Yayınları, İstanbul, 118s.
- Böcüzade, S. S. 1983. Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi. İstanbul, s. 48
- İl Yıllığı. 2003. Isparta Valiliği, s.3
- Kültür Envanteri. 1998. Isparta Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü, Isparta, s.5
- Seren, S. 1982. Isparta Tarihi, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul. s.25
- Türk, A., Çelebi, M. E. 2002. Isparta Kentinde Tarihsel Doku Araştırması, Belgeleme, Koruma ve Restorasyon Çalışmaları, Aya Baniya Kilisesi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma Projeleri Yönetim Birimi Araştırma Projesi SDÜBAP-466, Isparta, s. 4

Tablo1. Isparta Kenti konut Dışı Sivil Mimarlık Yapıları İle İlgili Değerlendirmeler

Yapı/Özellileri	Yapının Fiziksel Durumu	Kullanım Amacı	Yapı Kullanım Amacına Uygun mu?	İşlevsel Durumu	Yeni Fonksiyon Önerileri	Müdahale Önerileri
Ulu Cami (Kutlubey Cami)	Orta	Cami	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması
Mimar Sınan Cami (Firdevs Paşa Cami)	Orta	Cami	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması
Kavaklı Cami	Orta	Cami	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması
İplikçi Cami	İyi	Üst Kat Cami, Alt Kat Kütüphane	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım Yapılması
Tabakhane Cami	Orta	Üst Kat Cami, Alt Kat Dükkan	Uygun	Faal Durumda	Alt Kat Kültürel Amaçlı Kullanılabilir	Restorasyon Yapılması, Bakım ve Onarım
Hızırbey Cami	Orta	Cami	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması
Aya Yorgi Kilisesi	Kötü	Metruk Kilise	Kullanılmıyor	Boş	Kültür Sanat Merkezi, Sanat Galerisi	Rölöve, Restorasyon, Bakım ve Onarım
Aya Baniya Kilisesi	Kötü	Metruk Kilise	Kullanılmıyor	Boş	Turizm Merkezi, Gençlik Merkezi	Rölöve, Restorasyon, Bakım ve Onarım
Valilik Binası	Orta	Valilik Binası- Hükümet Konağı	Uygun Değil	Faal Durumda	Kütüphane, Çok Yönlü Kültürel Merkez	Restorasyon Yapılması, Bakım ve Onarım
Bedesten (Firdevs Bey Çarşısı)	Orta	Kapalı Çarşı	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım Yapılması
Garnizon Binası	Orta	Askeri (Resmi) Bina	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım Yapılması
DDY Isparta Gar Binası	Orta	Gar Binası	Uygun	Faal Durumda	Yok	Çevre Düzenlemesi, Bakım ve Onarım Yapılması
Gazi İlkokulu	Orta	İlköğretim Okulu	Uygun Değil (Kent Merkezinde)	Faal Durumda	Kültürel Amaçlı Kullanılabilir	Çevre Düzenlemesi, Bakım ve Onarım Yapılması
Cumhuriyet İlkokulu	Orta	İlköğretim Okulu	Uygun Değil (Kent Merkezinde)	Faal Durumda	Kültürel Amaçlı Kullanılabilir	Çevre Düzenlemesi, Bakım ve Onarım Yapılması
Eski Ticaret Yüksek Okulu	Orta	Resmi Bina	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım Yapılması
Üzüm Pazarı Dükkanları	Orta	Ticari Küçük Dükkanlar Çarşısı	Uygun	Faal Durumda	Yok	Çevre Düzenlemesi, Bakım ve Onarım Yapılması
Yeni Hamam	Orta	Hamam	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması
Bey Hamamı	Orta	Hamam	Uygun	Faal Durumda	Yok	Bakım ve Onarım Yapılması